

Adviesnota Windenergie

Inleiding

Voor u ligt een adviesnota waarin het College uw advies vraagt over het mogelijk maken van grootschalige opwek van elektriciteit via windenergie in onze gemeente. Aanleiding is de achterstand die we hebben met de realisatie van ons RES-bod en de daardoor ontstane bestuurlijke druk uit de RES-regio West-Overijssel en de provincie Overijssel.

De gemeente Steenwijkerland loopt achter bij de realisatie van het RES-bod (Regionale Energie Strategie). Van ons lokale bod van 171 GWh hebben we tot nu toe 10,3 GWh gerealiseerd en zit er nog 45 GWh in de pijplijn (projecten bij Willemsoord, Wanneperveen). De afspraak is dat het bod gerealiseerd moet zijn in 2030. In het huidige tempo gaan we dat niet halen.

Op 22 juni 2021 heeft de gemeenteraad van Steenwijkerland ingestemd met het definitieve bod van de RES-regio West-Overijsselen het hoofddocument RES 1.0 van West-Overijssel. Het bod van Steenwijkerland was 171 GWh, bestaande uit 112 hectare zon op land en 59 hectare zon op dak.

In het hoofddocument staat de volgende doelstelling (kader, blz 12): het bod van de concept-RES handhaven, actualiseren en streven naar 60% wind – 40% zon. Door vaststelling van het RES hoofddocument hebben alle gemeenten uit de RES regio zich verbonden aan de uitgangspunten en doelen van het RES-bod.

Dat geldt overigens niet alleen voor de gemeente Steenwijkerland. De realisatie van het RES-bod van de RES-regio West-Overijssel loopt achter op schema. Twee maal per jaar wordt een overzicht gemaakt van de stand van zaken van de realisatie van het RES-bod West Overijssel. De laatste tussenstand is van januari 2023. In januari 2023 was 45% van het bod gerealiseerd of in ontwikkeling, 55% moet nog worden ontwikkeld. De conclusie is dan ook: “Met betrekking tot de opwek (1,8 TWh) verwachten we dat als de regio niet versnelt, de opwek van 1,8 TWh in 2030 niet gehaald wordt”.

Voor wat betreft het deel van het regionale bod dat betrekking heeft op zon, is de conclusie dat de verwachting is dat de doelstelling voor zon-op-veld gehaald kan worden en ook dat de hoeveelheid zon-op-dak voorspoedig loopt.

Voor wind geldt dat de regio achterloopt. Het grootste struikelblok is het gebrek aan beleid in gemeenten. In de RES regio is afgesproken dat gemeenten uiterlijk 1 juli 2023 de zoekgebieden voor wind hebben vastgesteld. De provincie Overijssel heeft aangegeven dat voor gemeenten die deze deadline niet halen, de provincie een windinitiatief in behandeling zal nemen en een Provinciaal Inpassingsplan (PIP) zal starten, wanneer een windinitiatief past binnen het provinciaal beleid. Ook voor Steenwijkerland is dit een reële dreiging omdat ons bod volledig is gebaseerd op zon en we geen zoekgebieden voor wind hebben vastgesteld. Dat leek eerst geen probleem omdat de regio een verhouding van 60-40 had afgesproken voor wind-zon, maar omdat de verhouding wind-zon in de regio nu ongeveer 30-70 is, wordt van alle gemeenten verwacht dat ze zoekgebieden voor wind aanwijzen om de afgesproken verhouding van 60-40 te halen.

Brief Provincie Overijssel

De provincie heeft in een brief aan het College van Steenwijkerland zorgen uitgesproken over de voortgang van de realisatie van ons bod en aangegeven dat men ook van Steenwijkerland verwacht dat er zoekgebieden voor wind worden aangewezen. Als de gemeente dat niet doet, zal de provincie gebruik maken van haar wettelijke recht om als bevoegd gezag op te treden bij windinitiatieven van 5

MW of meer. Het College van Steenwijkerland heeft de provincie verzocht om meer tijd (tot de vaststelling van de RES 2.0, wat verwacht wordt in Q1 2024) om de discussie over wind te voeren met de gemeenteraad en daarover te besluiten. Wettelijk blijft de provincie echter bevoegd gezag voor grotere energie-opwek initiatieven.

Adviesvraag

Gezien deze ontwikkeling legt het College u via deze adviesnota een adviesvraag voor over het wel/niet toevoegen van windenergie als onderdeel van ons Steenwijkerlandse RES-bod.

Ontwikkelingen Duurzame Energie Steenwijkerland

Initiatieven Zon op land

Vanaf circa 2016 zijn er diverse initiatieven geweest voor het realiseren van zonneparken. De meeste initiatieven hebben het niet gehaald. Deels zijn initiatieven al voor het vergunningsproces gestopt. Daarnaast zijn er enkele initiatieven geweest die niet de benodigde 'verklaring van geen bedenkingen' hebben gekregen van de gemeenteraad. Dit is bijvoorbeeld gebeurd bij het initiatief voor een zonnepark nabij Eeserwold. Dit is destijds geweigerd omdat het ging om landbouwgrond, er geen sprake was van lokaal eigenaarschap en er onvoldoende draagvlak van de omwonenden was. De raad heeft unaniem tegen gestemd. Politiek een overduidelijke conclusie. Het niet doorgaan van dit park had echter wel gevolgen voor ons RES-bod. Daarnaast heeft het weigeren van de 'verklaring van geen bedenkingen' geleid tot onzekerheid over waar een aanvraag precies aan moet voldoen om gehonoreerd te worden. Nieuwe initiatieven ontstaan daardoor niet of nauwelijks.

Om duidelijkheid te scheppen is voor een initiatief voor zon-op-land nabij Blokzijl een pilot afgesproken. Daarbij zijn aan de voorkant heldere afspraken gemaakt over het participatieproces. Dit initiatief is inmiddels ingediend en wordt getoetst aan de geldende regels. Op basis van de lessen uit deze pilot is een voorstel gemaakt voor een herzien beleidskader zon-op-land in Steenwijkerland. Dit is ter consultatie aangeboden aan relevante stakeholders in de samenleving. Daarna gaat het ter vaststelling naar de gemeenteraad.

Initiatieven Zon op dak

De voorkeursvorm voor het opwekken van zonne-energie is gebouw gebonden zon op dak. Deze vorm geeft geen overlast en kost geen extra ruimte. Er is dan ook veel draagvlak voor deze vorm. Kleinschalige vormen van zon op dak worden bij zowel woningen als bedrijven inmiddels veel toegepast. Deze tellen echter niet mee in het RES-bod en voorzien helaas ook niet voldoende in de energiebehoefte. Grootschalige vormen van zon op dak tellen wel mee in het RES-bod (vanaf een vermogen van meer dan 15kWp. Dan zijn ongeveer 50 tot 60 panelen). Op dit punt is echter ook te weinig tempo. De financiële haalbaarheid lijkt hierbij het probleem te zijn. De kosten liggen namelijk hoger dan bij grootschalige zon op veld of van een windturbine. Meerdere lokale energiecoöperaties hebben wel plannen voor nieuwe projecten voor zon-op-dak.

Netcongestie

Het elektriciteitsnet is op veel plekken overbelast. Dit noemen we 'netcongestie'. De netimpactanalyse van het RES bod laat zien dat er op veel plekken knelpunten gaan ontstaan. Op de meeste stations worden de komende jaren of in ieder geval voor 2030 uitbreidingen voorzien die de knelpunten oplossen. Het RES-bod van Steenwijkerland dat voor 100% uit zon bestaat maakt de problemen op het netwerk echter erger. Dit zorgt namelijk voor enorme pieken en dalen. Een evenwichtige verdeling tussen zon- en windenergie zorgt dat er minder netcapaciteit nodig is. Het toevoegen van windenergie is een van de oplossingen voor netcongestie.

Opbrengsten van zonne-energie onzeker

Naarmate meer gebieden een scheve verdeling hebben tussen zon en wind worden de opbrengsten van een zonnepark minder zeker. Een zonnepark levert vooral veel stroom op de momenten dat er al veel capaciteit is waardoor de prijs per geleverde KWh daalt. De inzet van windenergie is daardoor technisch en financieel kansrijker. De complementaire inzet van windenergie is daarom belangrijk en zal bijdragen aan de realisatie van ons RES-bod. Ondanks dat ons RES-bod voor 100% uit zon bestaat hebben wij ons wel gecommitteerd aan de gezamenlijke RES-doelstellingen van 60% wind en 40% zon.

Rentestand

Het afgelopen jaar zijn de rentestanden snel gestegen als gevolg van de hoge inflatie. Initiatiefnemers hebben last van deze hogere rente. Daarnaast zijn bouwkosten gestegen. Beide ontwikkelingen maken de kans op een positieve business case kleiner.

Business Case

Het huidige beleid om te komen tot het RES-bod gaat ervan uit dat de gemeente de kaders stelt waarbinnen de markt en lokale initiatieven energieparks gaan bouwen en exploiteren. Tot op heden zien we dat de markt tot nu toe faalt om binnen dit beleid tot voldoende opwek van energie te komen. De markt wil risico's zoveel mogelijk beperken en een rendement op het geïnvesteerde vermogen behalen. Hiervoor zijn energieparks van een behoorlijke omvang nodig. Momenteel zijn windmolens kleinere windmolens niet meer rendabel, ditzelfde geldt voor kleinere zonneparks.

Adviesvragen Duurzame Energie

De afgelopen jaren is duidelijk geworden dat het de markt onvoldoende lukt om te komen tot voldoende energieparks binnen de kaders die de raad hiervoor heeft vastgesteld. In dit tempo wordt het behalen elke dag lastiger tot het punt dat het niet meer realiseerbaar is. Gezien de geschetste situatie en de bestuurlijke druk om beleid voor windenergie op te stellen in Steenwijkerland, vragen wij uw advies.

Windenergie

Gezien de urgentie en het belang, legt het College nu de adviesvraag voor of we grootschalige opwek via windmolens willen toestaan in Steenwijkerland en zo ja onder welke randvoorwaarden.

De inzet van windenergie met grote(re) windturbines lijkt nagenoeg onontkoombaar. Zowel voor het halen van ons RES-bod en om als gemeente regie te blijven houden. Immers, wanneer we zelf geen beleid voor wind formuleren, zal de provincie vroeg of laat gebruik maken van haar bevoegdheden en windprojecten, ook in Steenwijkerland, vergunnen.

De raad kan besluiten om voor wind energie een duidelijke doelstelling te formuleren en zoekgebieden aan te wijzen. Het is goed hierbij in gedachte te houden dat om evenveel energie op te wekken als één moderne windmolen er circa elf á vijftien hectare aan zonnepanelen nodig zijn. Dat zijn circa 16 á 22 voetbalvelden. *Circa 7 moderne windmolens kunnen al voorzien in 50% tot 60% van ons huidige RES-bod.*

Hoofdvraag windenergie:

Deelt de gemeenteraad de mening van het college, dat het noodzakelijk is om grootschalige opwek via windenergie mogelijk te maken in Steenwijkerland?

Argumenten:

- Een combinatie van zon-op-dak, zon-op-land en windenergie zorgt voor een betere benutting van het elektriciteitsnetwerk.
- Maatschappelijke kosten zijn lager bij een mix van opwek via zon en wind vergeleken met opwek via alleen zon.
- In tegenstelling tot grote zon-op-land projecten, is meervoudig grondgebruik bij windturbines beter te realiseren. Gezien de vele opgaven die op het landelijk gebied afkomen, is meervoudig grondgebruik extra belangrijk geworden.
- Door opwek via wind toe te voegen aan ons RES bod dragen we bij aan de bestuurlijke afspraak in RES verband om grootschalige opwek te realiseren in de verhouding 60-40 voor wind en zon.
- Door opwek via wind onderdeel te maken van ons RES-bod houdt de gemeente regie bij windprojecten.

Deelvraag zoekgebieden:

Is de gemeenteraad met het college van mening dat het wenselijk is zo spoedig mogelijk maximaal 2 zoekgebieden aan te wijzen voor de grootschalige opwek via windenergie?

Argumenten:

- Door het aanwijzen van 2 zoekgebieden is betere regie mogelijk dan door het bepalen van uitsluitingsgebieden (zoals is gedaan met ons beleid voor zon-op-land).
- Door het aanwijzen van zoekgebieden kan de gemeenteraad bepalen in welke volgorde en in welk tempo de zoekgebieden kunnen worden ingevuld.
- Door het aanwijzen van zoekgebieden voldoen we aan de bestuurlijke afspraken van de RES West-Overijssel en blijft de regie bij de gemeente.

RES 2.0

Begin 2024 moeten de RES-regio's de RES 2.0 hebben vastgesteld. Bij de vaststelling van de RES 1.0 zijn afspraken gemaakt over de totale hoeveelheid opwek van elektriciteit in de RES regio en is afgesproken dat vast te leggen in lokaal beleid. Het bod, samen met het vastgestelde beleid, vormt de RES 2.0. De RES 2.0 wordt vastgesteld in Q1 2024. Het totale bod voor de opwek blijft daarin gelijk. Wanneer we zoekgebieden voor wind gaan vaststellen, is de vraag welk deel van ons bod ingevuld kan worden met windenergie. Ons voorstel is om te streven naar een bod voor Steenwijkerland dat bestaat uit 50% zonne-energie en 50% windenergie. Zoals aangegeven komt dat ongeveer overeen met 7 moderne windturbines. Dat betekent dat het aantal hectares zon-op-land zal afnemen.

Deelvraag verdeling zon-wind:

Wat is uw advies over de verdeling zonne-energie versus windenergie in ons RES-bod?

Lokaal eigenaarschap

In het RES bod staat dat we uitgaan van (minimaal) 50% lokaal eigenaarschap voor een energiepark. Uw advies wordt gevraagd of we dat percentage voor ons lokale beleid willen vasthouden of dat we voor het bevorderen van draagvlak, het percentage lokaal eigenaarschap willen verhogen naar bijvoorbeeld 75% of zelfs 100%. Kanttekening hierbij is dat dit de financiële haalbaarheid van een energiepark kan belemmeren. Het college heeft de voorkeur om te komen tot zoveel mogelijk lokaal eigenaarschap in samenwerking met de lokale energiecoöperaties.

Deelvraag Lokaal Eigenaarschap:

Wat is uw advies over het percentage lokaal eigenaarschap?